

МОДИФІКАЦІЯ РЕФЛЕКСИВНОГО ТВОРЧОГО ТРЕНІНГУ-ПРАКТИКУМУ ДЛЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ НЕПРОДУКТИВНИХ РЕГІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНИХ НАСТАНОВЛЕНЬ

Найдьонова Л. М. МОДИФІКАЦІЯ РЕФЛЕКСИВНОГО ТВОРЧОГО ТРЕНІНГУ-ПРАКТИКУМУ ДЛЯ РЕКОНСТРУКЦІЇ НЕПРОДУКТИВНИХ РЕГІОНАЛЬНИХ СОЦІАЛЬНИХ НАСТАНОВЛЕНЬ. В статті, розглянуто теоретичні позиції щодо змін і реконструкції соціальних настановлень, представлено модель реконструкції соціальних настановлень і розглянуто роль групової рефлексії як метакогнітивного механізму реконструкції соціальних настановлень. Запропонована нами модифікація рефлексивного творчого тренінгу-практикуму для реконструкції непродуктивних регіональних соціальних настановлень заснована на базовій технології рефлексивного творчого тренінгу-практикуму, включає ціннісну регуляцію, групову дискусію, ігрову дію, співвіднесення позицій, заключну підсумкову рефлексію. Також тренінг включає навчальний модуль в якому надається інформація щодо теоретичних надбань в реконструкції і зміні настановлень. В якості елементів тренінгу пропонується виконання регіональних ІАТ-тестів в конфігурації моделі балансованої ідентичності та методики «Антоніми-синоніми» та «Подвійний семантичний особистісний диференціал зі зсувом конструктивів», спрямовані на розхитування дискурсивних стереотипів.

Ключові слова: групова рефлексія, метакогніції, рефлексивний творчий тренінг практикум, регіональні соціальні настановлення.

Найдёнова Л. М. МОДИФИКАЦИЯ РЕФЛЕКСИВНОГО ТВОРЧЕСКОГО ТРЕНИНГА-ПРАКТИКУМА ДЛЯ РЕКОНСТРУКЦИИ НЕПРОДУКТИВНЫХ РЕГИОНАЛЬНЫХ СОЦИАЛЬНЫХ УСТАНОВОК. В статье рассмотрены теоретические позиции относительно изменений и реконструкции социальных установок, представлена модель реконструкции социальных установок и рассмотрена роль групповой рефлексии как метакогнитивного механизма реконструкции социальных установок. Предложенная нами модификация рефлексивного творческого тренинга-практикума для реконструкции непродуктивных региональных социальных установок основана на базовой технологии рефлексивного творческого тренинга-практикума, включает ценностную регуляцию, групповую дискуссию, игровое действие, соотнесение позиций, заключительную итоговую рефлексію. Также тренинг включает учебный модуль в котором предоставляется информация о теоретических достижениях в реконструкции и изменении установок. В качестве элементов тренинга предлагается выполнение региональных ИАТ-тестов в конфигурации модели балансированной идентичности и методики «Антонимы синонимы» и «Двойной семантический личностный дифференциал со смещением конструктов», направленные на расшатывание дискурсивных стереотипов.

Ключевые слова: групповая рефлексія, метакогніції, рефлексивний творческий тренінг практикум, регіональні соціальні установки

Постановка проблеми. Від початку дослідження процесу зміни і формування соціальних настановлень і подекуди дотепер це явище розглядалося в парадигмі певного знесуб'єктнення, наприклад в межах психології впливу, пропаганди і маніпуляції. Коли хтось ззовні змінює чи формує соціальне настановлення. При цьому сама людина є тільки об'єктом впливу, реципієнтом і

має дуже мало інструментів для перетворення себе на активного діяча у цьому процесі. Інструментальні і технологічні засоби впливу як на людину так і на групи людей з метою формування певних соціальних настановлень затребувані і дотепер. Адже дійсно, сьогодні технології досить агресивно втручаються у внутрішній психологічний світ людини, впливають на її аксеологічну сферу, поляризують соціальні настановлення тощо. Такі технологічно підсилені соціальні настановлення здатні ставати суб'єктивними бар'єрами, які заважають конструктивному розв'язанню багатьох проблем.

Сьогодні виклики часу вимагають від нас перебудувати стратегію наукового пошуку у цій царині та зосередити нашу увагу на процесі реконструкції соціальних настановлень в першу чергу як на допоміжній технології подолання зазначеної проблеми.

Вихідні передумови. В останні десятиліття було розроблено нові підходи і методи, які дають змогу глибше дослідити механізми реконструкції соціальних настановлень, зокрема відкриття імпліцитних методів вимірювання соціальних настановлень [8], а також розвиток метакогнітивної психології, в межах якої виявлено зв'язок між метакогніціями і соціальними настановленнями [6, 7, 9]

Насьогодні напрямок метакогнітивної психології, присвячений проблемі механізмів управління когнітивними процесами, дуже активно розвивається в зарубіжній психології.

Більш поширена в вітчизняній психології ефлексія займає ключове місце в системі метакогніцій як суттєвий фасилітувач (полегшувач) метакогнітивних процесів [4]. Самознання розвиваються через цілеспрямовану рефлексію (в контексті інтроспекції і свідомості), а також рефлексію під впливом не когнітивних змінних, зокрема контексту ситуації. Рефлексивні процеси опосередковано впливають на саморегуляцію (регуляцію інтраіндивідуальних персональних знань). Разом з тим в межах розроблюваної теорії групової рефлексії зазначається, що групова рефлексія – це метакогнітивна єдність відомих механізмів і процесів рефлексії, що здійснюються в інтерсуб'єктній взаємодії на різних рівнях її цілісності. Групова рефлексія регулює становлення групової суб'єктності: здійснюється перехід від блокування сприйняття висловлених партнерами думок і моделей, похідних від іншої картини світу, до підвищення чутливості до проявів внутрішнього світу партнерів аж до прийняття «побічних продуктів» руху думок, неусвідомлюваних їхніми авторами. Групова рефлексія досвіду створення і змін коаліцій через усвідомлення належності і пост-належності різним груповим суб'єктам стає механізмом розв'язання ціннісних суперечностей у взаємодії суб'єктів, способом забезпечення повноти групового суб'єкта в значущій спільній події.

На нашу думку, саме цей напрям має потужний потенціал розв'язання вищезазначеної проблеми пошуку механізмів реконструкції соціальних настановлень.

Виклад основного матеріалу. На основі стратегіального підходу [1] нами було запропоновано поняття реконструкції соціальних настановлень, в якому на відміну від найбільш вживаного поняття зміни настановлень наго-

лошується, що це зміна з метою додання нових властивостей в майбутньому, поліпшення, корінна реорганізація, перебудова за новими принципами.

В запропонованій моделі реконструкції соціальних настановлень [4; 5] виділено три складові в її здійсненні: 1) деактивація, гальмування існуючого соціального настановлення; 2) перебудова поведінкового компоненту на основі свідомого рефлексивного контролю емоційного компоненту настановлення, яке, у свою чергу, спирається на розширення когнітивного компоненту; 3) зміна співвідношення взаємопов'язаних настановлень на основі переосмислення і перебудови системи настановлень, завдяки заміщенню окремого атитюду на новий, умовно протилежний за смыслом.

Розглянемо проект рефлексивного тренінгу-практикуму запропонованого для реконструкції непродуктивних регіональних соціальних настановлень.

В якості соціального настановлення, яке потребуватиме нашої уваги, ми розглядаємо настановлення громадян щодо єдності/роз'єднаності України.

Сьогодні це питання є надзвичайно актуальним, враховуючи ситуацію, яка склалася в нашій країні. Наразі частина територій перебуває не під контролем української влади. А в суспільстві ми можемо спостерігати поляризацію настановлень з цього приводу, а також посилення тенденцій негативного ставлення до певних регіонів.

Раніше [4] ми згадували про те, що саме ці настановлення неодноразово використовувались у виборчих технологіях, і тому є технологічно деформованими, потребують реконструкції задля звільнення від попередніх викривлень. Проте, в певних випадках непродуктивним соціальним настановленням може виступати і відсутність жодної преференції для членів ін-групи, оскільки наявність настановлень преференції до свого регіону є природньою. Занепокоєння має виникати тоді, коли виявлене також занадто негативне ставлення до мешканців інших регіонів, або наявність преференції турбує саму людину, або заважає їй у повсякденному житті чи роботі.

Ми можемо рекомендувати проведення такого тренінгу людям, які в ході роботи з психологом (наприклад, терапевтичної практики) зафіксували в себе непродуктивне соціальне настановлення і сформулювали запит на його реконструкцію. Міжрегіональним організаціям, в яких наявність у робітників непродуктивних соціальних настановлень регіонального масштабу може призводити до конфліктизації у колективі та порушення виробничої ефективності. Політичним організаціям, які мають намір виправити раніше технологічно сформовані соціальні настановлення для оздоровлення політичної ситуації тощо.

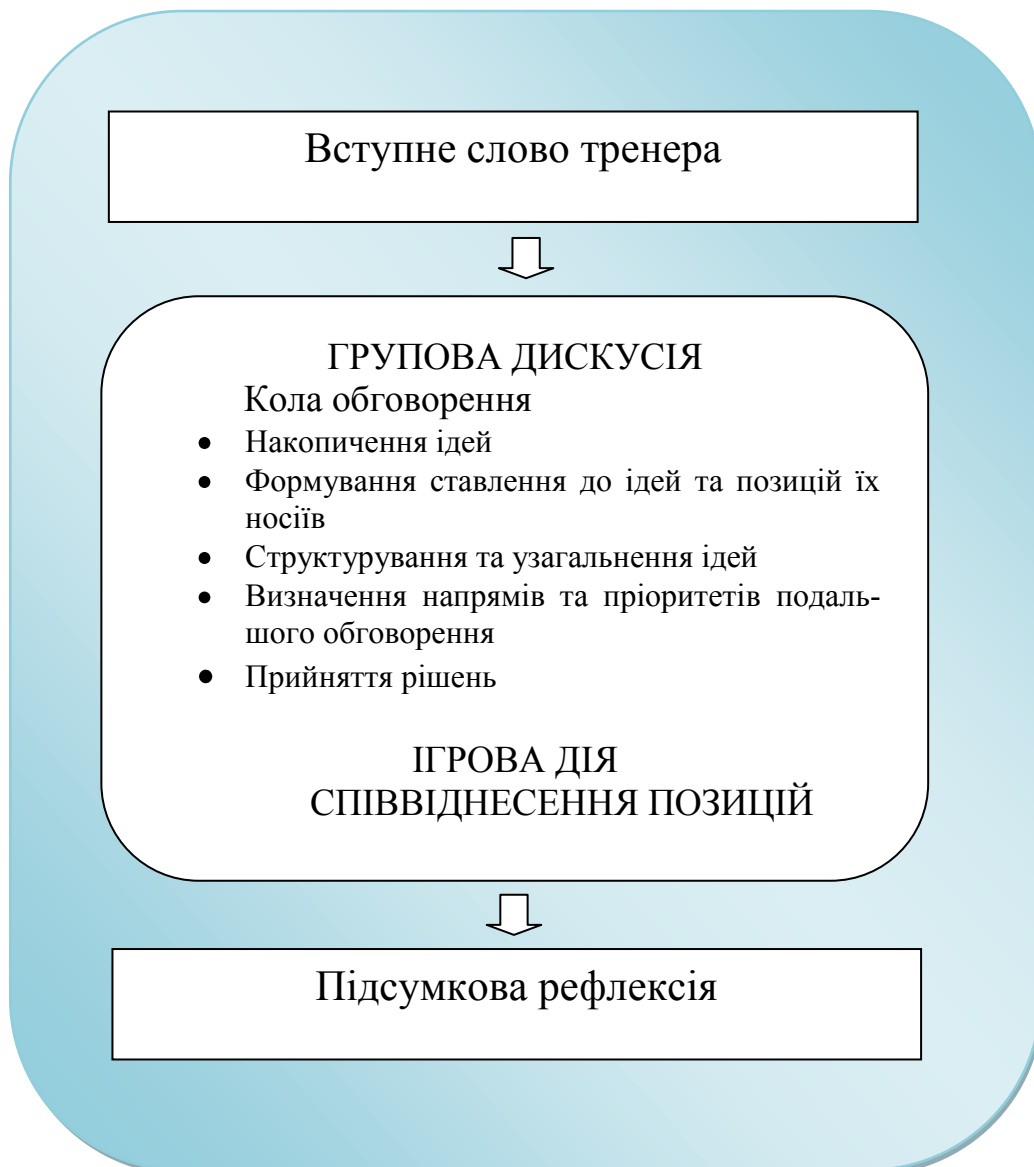
Можливий різний склад тренінгової групи. Найбільш оптимальний склад – наявність в групі представників різних регіонів (або з наявністю різних позицій). Наприклад, це може бути один регіон, але представники з «інгруповим», «аутгруповим» та «нейтральним» соціальним настановлень, або представники різних регіонів з однаковим соціальним настановленням. Можливий також варіант реконструкції регіональних соціальних настановлень в групі представників одного регіону (і одного типу настановлення) чи наяв-

ність в групі носіїв різнотипних соціальних настановлень (наприклад кияни, що мають упередження проти «донецьких» чи «західників») тощо.

У випадку наявності в групі представників різних настановлень треба приділяти особливу увагу дружній атмосфері під час тренінгу та в жодному разі не можна допускати поляризації думок внаслідок некерованого полілогу.

В залежності від конфігурації групи має відбуватися відповідне коригування роботи в групі.

В базовій частині РТТП (див. рис. 1) застосовуються такі форми роботи і процедури, як групова дискусія (коло обговорення: викладення свого погляду; постановка запитань на розуміння; висловлення ставлення до сказаного іншими); ігрова дія (спроби відтворення ролі); узгодження (коло обговорення, діалог); рефлексія (рефлексія як міркування, рефлексія образами) [3, с. 330].

Рис. 1. Структура тренінг-практикуму з реконструкції соціального настановлення

Оскільки ціннісний аспект реконструкції розпочинається у вступному слові тренера, позначимо необхідні блоки. По-перше, необхідно декларування цінностей на самому початку роботи. Принциповим буде наголосити на важливості кожної людини та її думки, нагадати про необхідність толерантності до несхожості: «При різноманітності та несхожості людей не тільки в нашій залі, але й в цілому людства, важливо не сприймати іншого як чужого, тим більше, що зараз йдеться про українців». Також, у вступному слові має бути інформаційний блок щодо відмінностей регіонів України: географічних, кліматичних, індустріальних, соціальних та ін.

Після вступного слова тренера і домовленості про правила взаємодії учасникам пропонується обговорити тему відмінностей між людьми, поділитись думками з цього приводу. В процесі модерованої групової дискусії створюються умови для конструювання дискурсу, в межах якого імпліцитно існуюча упередженість реконструюється через зустріч з іншою думкою, яка розміщується в неконфронтаційному просторі. Аналіз досвіду формування толерантності та технологій протистояння маніпуляціям дав змогу виокремити наступні тематичні розгалуження, комплекс яких забезпечує двоступеневу модель реконструкції.

В якості елемента тренінгу пропонується виконання регіональних ІАТ-тестів в конфігурації моделі балансованої ідентичності, тобто три тести. А також діагностичний експліцитний блок. Обговорення результатів має відбивати відповіді на такі питання:

- 1) чи впізнаються результати імпліцитного вимірювання;
- 2) наскільки яскраве співпадіння / неспівпадіння результатів щодо експліцитних та імпліцитних форм соціального настановлення.

При роботі в групі потрібно провести такі окремі «кола обговорення».

1. Відмінність людей. Причини, переваги, недоліки.
2. Ідентифікація. Свій-чужий, приналежність до якоїсь групи та почуття, які ця приналежність викликає.
3. Ставлення до представників не твоєї групи. Чи варто його змінювати?
4. Ставлення до мешканців інших міст та причини такого ставлення.
5. Політичні впливи на попередні питання. Існування та правомірність.
6. Способи не пропускати небажані впливи та можливість роботи з вже привнесеними.

При аналізі відмінностей, які могли б приводити до негативного ставлення треба пересвідчитися у наявності спільного бачення за допомогою питань на зрозуміння. Обговорити чи озвучені абстрактні відмінності можуть і мають спричиняти негативне ставлення. Чи спостерігали учасники реалізацію цього у реальному житті.

Також у колах варто обговорити ставлення до тез «*Мешканці всієї України мають бути однаковими*», «*Бути різними – це дуже добре*». Наскільки вони містять протиріччя, чи можливе одночасне існування такого настановлення у однієї людини, які переваги і недоліки, ризики кожного із цих тверджень на різних рівнях соціальної організації.

На перших трьох колах забезпечується гальмування емоційного компонента соціального настановлення на загальному матеріалі. На п'ятому етапі експлікується цільове соціальне настановлення в зміненому просторі дискурсу, відбувається «думання про соціальне настановлення». На шостому етапі моделюється можливість самовизначення щодо технологічного впливу на власне настановлення. Причому, результати аналізу висловлювань учасників порівнюються тренером із результатами ІАТ.

За результатами теоретичного аналізу та проведення тренінг-практикумів ми наголошували на великому значенні наявності навчального модулю в тренінгу практикуму реконструкції соціальних настановлень.

В навчальному модулі тренером має надаватися інформація щодо теоретичних надбань в реконструкції і зміні настановлень, наголошуватись особлива роль власних когніцій у цьому процесі та відбуватися надання способів реконструкції соціальних настановлень.

Інформація щодо похибок сприйняття, яка використовувалась в тренінгу реконструкції непродуктивних настановлень конкуренції в якості рекомендацій експертам (див. [3 с. 457-458]), також доречна в інформаційному блоці тренінгу реконструкції соціальних настановлень.

В обговоренні способів протистояння небажаним впливам, тренер має включатися як активний знанневий ресурс, який може доповнювати і збагачувати картину. Довільна регуляція власних експліцитних настановлень впливає на поведінковий компонент соціального настановлення.

Використання прийомів впливу на когнітивний компонент системи настановлень для реконструкції жорсткості взаємозв'язків у системі [4] можуть бути задіяні з модифікацією методик до вимог цього тренінгу, а саме завдання спрямовані на розхитування дискурсивних стереотипів. В методиках «Антоніми-синоніми» (див. табл. 1) та «Подвійний семантичний особистісний диференціал зі зсувом конструктів» (див. табл. 2) стимулами виступатимуть персональні якості «ефективного» громадянина. В методиці «Антоніми-синоніми» учасник має добирати до означених якостей антоніми і синоніми. При першому заповненні бланк супроводжується інструкцією «Назвіть якості, що є протилежними до наступних», а при другому: «Назвіть якості, що є синонімами наступних». В обговоренні має відбуватися обмін індивідуальними результатами і наголошуватися акцент на прийнятності різних варіантів трактування антонімів і синонімів, що демонструватиме ідею необхідності протилежної позиції як важливого орієнтиру для розуміння цілісності, єдності.

В методиці «Подвійний семантичний особистісний диференціал зі зсувом конструктів» для використання в тренінгу реконструкції регіональних соціальних настановлень потрібно використовувати ті самі стимули, що й «Антоніми-синоніми», але принцип дії так само зберігається – має відбуватися самооцінка представлених власних персональних характеристик за двополюсними шкалами в два етапи. На другому етапі один полюс шкали залишається незмінним, а протилежний трансформується. В першому варіанті протилежний полюс це антонім, що виражає відсутність відпо-

відної позитивної якості, то в другому оцінюванні протилежний полюс визначено також позитивною якістю, умовно протилежною першій. Ступінь переосмислення конструктивів проявлявся у зсуві оцінок з позитивного полюсу в бік трансформованого.

Наступним етапом тренінгу є ігрова дія – уявлення себе представником іншої (умовно протилежної) групи, розв’язання творчого комунікативного (змагального) завдання, перебуваючи в цій позиції. На етапі дії може відбуватись заміщення одних компонентів настановлення на інші завдяки зворотному зв’язку і діям партнерів.

Таблиця 1

Бланк методики «Антоніми-Синоніми»

Відповідальність			
Чесність			
Порядність			
Готовність до змін			
Ініціативність			
Активність			
Повага до думки ін-			
Надійність			
Творчий підхід			
Цілеспрямованість			
Позитивне мислення			
Компетентність			

Заключна підсумкова рефлексія тренінг-практикуму, яка спирається на структуру рефлексивного інтерв’ю, яке використовувалось в дослідженнях учасників масових політичних акцій, спрямоване на виокремлення людини із маси [2]. Тобто, пропонується дати відповідь на питання, що нового відбулось у емоціях, знаннях, стосунках, досвіді. Висловити побажання представникам «іншого табору» – реальним або уявним партнерам, які дотримуються іншої точки зору, а також побажань учасникам тренінгу. На цьому етапі доречно використання крім вербально-дискурсивних форм, інших виразних модальностей (для цього можуть залучатись спеціальні вправи на основі застосування малювальних технік, музикальних інструментів, предметних колажів та ін. відомих технік).

Заключна частина рефлексії виконує функцію здійснення виходу із середовища тренінг-практикуму, яка часто використовується для закінчення фокус-групових досліджень, а саме, неструктуроване запитання, що іще кому хочеться додати. Відеопрокол підсумкової дискусії підлягає дискурсивному аналізу для отримання додаткової інформації про стан соціального наста-

новлення. Основна діагностика, яка дає можливість кількісної оцінки, відбувається за допомогою вхідного і вихідного тестування методикою ІАТ.

Таблиця 2

**Бланк методики
«Подвійний семантичний особистісний диференціал зі зсувом конструктів»**

	3	2	1	0	-1	-2	-3	
Відповідальність								Безвідповідальність
Чесність								Нечесність
Порядність								Непорядність
Готовність до змін								Неготовність
Ініціативність								Безініціативність
Активність								Неактивність
Повага до думки інших								Неповага до думки іншого
Надійність								Легковажність
Творчий підхід								Нетворчий підхід
Цілеспрямованість								Нецілеспрямованість
Позитивне мислення								Негативізм
Компетентність								Некомпетентність
Відповідальність								Покладається на випадок
Чесність								Винахідливість у поясненнях без обмежень
Порядність								Орієнтація тільки на вигоду без обмежень
Готовність до змін								Орієнтація на стабільність
Ініціативність								Підтримка авторитета
Активність								Спокій та поважність
Повага до думки інших								Незалежність власної думки
Надійність								Гнучкість
Творчий підхід								Організованість і самодисципліна
Цілеспрямованість								Адаптивність
Позитивне мислення								Критичність мислення
Компетентність								Нерозкритий потенціал

Критеріями ефективності тренінгу окрім результатів щодо стану імпліцитного настановлення, отриманих за допомогою імпліцитно-асоціативного тесту може бути фінальний самозвіт про компоненти настановлення або саме соціальне настановлення регіонального масштабу, отриманий з рефлексії (публічного самодослідження щодо нового в почуттях, ставленнях, знаннях, досвіді).

Висновки. Запропонована нами модифікація рефлексивного творчого тренінгу-практикуму для реконструкції непродуктивних регіональних соціальних настановлень заснована на базовій технології рефлексивного творчого

тренінгу-практикуму включає ціннісну регуляцію, групову дискусію, ігрову дію, співвіднесення позицій, заключну підсумкову рефлексію. Також тренінг включає навчальний модуль в якому надається інформація щодо теоретичних надбань в реконструкції і зміні настановлень. В якості елементів тренінгу пропонується виконання регіональних ІАТ-тестів в конфігурації моделі балансованої ідентичності та методики «Антоніми-синоніми та «Подвійний семантичний особистісний диференціал зі зсувом конструктів», спрямовані на розхитування дискурсивних стереотипів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Моляко В. О.* Методологічні та теоретичні проблеми дослідження творчої діяльності / Моляко В. О. // Стратегії творчої діяльності: школа В. О. Моляко / за заг. ред. В. О. Моляко. – К. : Освіта України, 2008. – С. 7–53.
2. *Найдьонов М. І.* Рефлексивне інтерв'ю як засіб моніторингу та експертизи конфліктних станів учасників масових протестних акцій / М. І. Найдьонов // Конфліктологічна експертиза: теорія і методика. — 2005. – С. 133–137. – (Інститут педагогіки та психології професійної освіти АПН України; т-во конфліктологів України; вип. 4 «Актуальні проблеми конфліктологічної експертизи»).
3. *Найдьонов М. І.* Формування системи рефлексивного управління в організаціях / М. І. Найдьонов. – Київ, 2008. – 484 с.
4. *Найдьонова Л. М.* Групова рефлексія як механізм реконструкції соціальних настановлень / Любов Михайлівна Найдьонова – дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / Л. М. Найдьонова; НАПН України, Ін-т психології ім. Г.С. Костюка. - Київ, 2014. – 245 с.
5. *Найдьонова Л. М.* Модель реконструкції соціальних настановлень у рефлексивному творчому тренінгу-практикумі / Найдьонова Л. М. // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України «Актуальні проблеми психології» у 12 томах / За ред. В.О. Моляко. – Т.12. – Вип. 8. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 203-210.
6. *Briñol P.* Embodied attitude change: A self-validation perspective. / P. Briñol, R. E. Petty, B. C. Wagner // *Social and Personality Psychology Compass*, 2011. – 5/12. – P. 1039-1050.
7. *Briñol P.* Social Metacognition: Thinking about thinking in social psychology / P. Briñol, K. G. DeMarree // *Social metacognition* / P. Briñol, K. G. DeMarree (Eds.). New York: Psychology Press, 2012 – P. 1–18.
8. *Greenwald A. G.* Understanding and using the Implicit Association Test: I. An improved scoring algorithm / A. G. Greenwald, B. A. Nosek, M. R. Banaji // *Journal of Personality and Social Psychology*. – 2003. – № 85. – P. 197–216.
9. The role of meta-cognition in social judgment / Richard E. Petty, Pablo Briñol, Zakary L. Tormala, Duane T. Wegener // *Social psychology: Handbook of basic principles* [2nd ed.] / edited by E. Tory Higgins Arie W. Kruglanski. – New York : Guilford Press, 2007. – P. 254–284.

REFERENCES TRANSLITERATED

1. *Moliako V. O.* Metodolohichni ta teoretychni problemy doslidzhennia tvorchoi diialnosti / Moliako V. O. // *Stratehii tvorchoi diialnosti: shkola V. O. Moliako* / za zah. red. V. O. Moliako. – K. : Osvita Ukrainy, 2008. – S. 7-53.
2. *Naidonov M. I.* Refleksyvne interv'iu yak zasib monitorynhu ta ekspertyzy konfliktnykh staniv uchasnykh masovykh protestnykh aksii / M. I. Naidonov //

- Konfliktolohichna ekspertyza: teoriia i metodyka. – 2005. – S. 133-137. – (Instytut pedahohiky ta psykhologhii profesiinnoi osvity APN Ukrainy; t-vo konfliktolohiv Ukrainy; vyp. 4 "Aktualni problemy konfliktolohichnoi ekspertyzy").
3. *Naidonov M. I.* Formuvannia systemy refleksyvnoho upravlinnia v orhanizatsiiakh / M. I. Naidonov. – Kyiv, 2008. – 484 s.
  4. *Naidonova L. M.* Hrupova refleksiia yak mekhanizm rekonstruktsii sotsialnykh nastanovlen / Liubov Mykhailivna Naidonova – dys. ... kand. psykhol. nauk : 19.00.05 / L. M. Naidonova; NAPN Ukrainy, In-t psykhologhii im. H.S. Kostiuka . - Kyiv, 2014. – 245 s.
  5. *Naidonova L. M.* Model rekonstruktsii sotsialnykh nastanovlen u refleksyvnomu tvorchomu treninhu-praktykumi / Naidonova L. M. // Zbirnyk naukovykh prats Instytutu psykhologhii im. H.S. Kostiuka APN Ukrainy «Aktualni problemy psykhologhii» u 12 tomakh / Za red. V.O. Moliako. – T.12. – Vyp. 8. – Zhytomyr: Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2009. S. 203-210.
  6. *Briñol P.* Embodied attitude change: A self-validation perspectiv. / P. Briñol, R. E. Petty, B. C. Wagner // *Social and Personality Psychology Compass*, 2011. – 5/12. – R. 1039-1050.
  7. *Briñol P.* Social Metacognition: Thinking about thinking in social psychology / P. Briñol, K. G. DeMarree // *Social metacognition* / P. Briñol, K. G. DeMarree (Eds.). New York: Psychology Press, 2012 – P. 1-18.
  8. *Greenwald A. G.* Understanding and using the Implicit Association Test: I. An improved scoring algorithm / A. G. Greenwald, B. A. Nosek, M. R. Banaji // *Journal of Personality and Social Psychology*. – 2003. – # 85. – P. 197-216.
  9. The role of meta-cognition in social judgment / Richard E. Petty, Pablo Briñol, Zakary L. Tormala, Duane T. Wegener // *Social psychology: Handbook of basic principles* [2nd ed.] / edited by E. Tory Higgins Arie W. Kruglanski. – New York : Guilford Press, 2007. – P. 254-284.

Naydonova L. M. MODIFICATION OF REFLEXIVE CREATIVE TRAINING-PRACTICUM FOR RECONSTRUCTION OF UNPRODUCTIVE REGIONAL SOCIAL ATTITUDES.

The article considers the theoretical position regarding changes and reconstruction of social attitudes. The model of reconstruction of social attitudes have been presented and the role of the group reflection as a metacognitive mechanism of reconstruction of social attitudes have been examined. The proposed modification of reflexive creative training workshop for reconstruction of unproductive regional social attitudes is based on the core technology of reflexive creative training-workshop. It includes a regulation of value, a group discussion, game action, the correlation of positions, the final reflection. Also, the training includes an educational module which provides information on the theoretical achievements in the reconstruction of attitudes and attitude change. The implementation of regional implicit association test in configuration of model-balanced identity and methods "Opposites and synonyms" and "Dual personal semantic differential with shifted constructs" aimed at undermining the discursive stereotypes have been proposed as elements of the training aswell.

Keywords: group reflection, metacognition, reflective creative workshop, regional social attitudes.

Отримано 12.05.2016